

EBÛ EYYÛB EL-ENSÂRÎ HAKKINDA YAZILMIŞ BİR HİKÂYENİN ÇEVRIYAZISI VE TAHLİLİ

Nazmi ÖZEROL¹

Semih ATLI²

ÖZET

Bu çalışmada Mehmed Şevket Eygi Kütüphanesinde bulunan ve İSAM (İslâm Araştırmaları Merkezi) Kütüphanesinin elektronik veritabanında "Hikâye-i Ebû Eyyûb el-Ensârî" adıyla yayınlanan metnin çevriyazısı ve tahlili yapılmıştır. Giriş bölümünde Hz. Muhammed'in Hicret esnasında evinde misafir olarak kaldığı Ebû Eyyûb el-Ensârî'nin kısaca biyografisinden bahsedilmiştir. Birinci bölümde hikâyenin çevriyazılı metni, ikinci bölümde hikâyenin özeti verilmiştir. Üçüncü bölümde muhteva unsurları kapsamında hikâyedeki şahıs kadrosu, mekân, zaman, anlatıcı ve bakış açısı üzerinde durulmuştur. Dördüncü bölümde de estetik öğeler kapsamında anlatı ve çok renklilik bakımından hikâyede dikkat çeken unsurlar incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Ebû Eyyûb el-Ensârî, hikâye, çevriyazı, tahlil.

TRANSCRIPTION AND ANALYZING A STORY WRITTEN ABOUT EBÛ EYYÛB EL-ENSÂRÎ

ABSTRACT

In this study, the translation and analysis of the text elektronik "Hikâye-i Ebû Eyyûb el-Ensârî" in the electronic database of the Library of ISAM (Islamic Research Center) in the library of Mehmed Şevket Eygi was conducted. In the entrance section Hz. The brief biography of Ebû Eyyûb al-Ensâr, whose Hz. Muhammad had stayed as a guest in his home during the Hijra, has been mentioned. In the first part of the story, the translation is written and the second part is a summary of the story. In the third chapter, the content of staff, space, time, narrator and point of view are emphasized. In the fourth chapter, the most remarkable elements of the narrative and multicolor were examined.

Key Words: Ebû Eyyûb el-Ensârî, story, transcription, analysis.

¹ Doç. Dr., İnönü Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, nazmiozerol@hotmail.com.

² İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Yüksek Lisans öğrencisi, semihatli21@gmail.com.

GİRİŞ

Hz. Muhammed, Medine'ye Hicret edince Medineli Müslümanların her biri onu evinde misafir etmek ister. Ancak Hz. Peygamber, bir tercih yaparak onları gücendirmemek için devesinin çökeceği yere en yakın eve misafir olacağını söyler. Kendisini taşıyan devenin önce bir yere çöktüğü, buradan hemen kalkıp biraz ileride tekrar çöktüğü görülür. Resûlullah, oraya en yakın olan ve dedesi Abdulmuttalib tarafından kendisine yakınlığı da bulunan Ebû Eyyûb'un evine yerleşerek burada yedi ay misafir kalır. Bundan dolayı Ebû Eyyûb "Mihmandâr - Nebî" unvanıyla anılır. Bu ev, zamanla İslâmiyet'in öğretildiği bir mektep durumuna gelir. Hz. Peygamber, fakir muhacirlere burada yemek verir; kendisine sunulan hediyeleri fakirlere burada dağıtır. Ev sahiplerine her vesile ile dua eder, onların bolluğa kavuşmalarını, huzur ve afiyet içinde olmalarını diler. Hz. Peygamber, kendi evine taşındıktan sonra da zaman zaman Ebû Eyyûb'un evine misafir olmuştur. Hz. Peygamber'le birlikte bütün savaflara katılan Ebû Eyyûb, ona zarar gelmemesi için yanından ayrılmaz, hatta bazı geceler çadırı etrafında nöbet tutar. İslamiyet'i yaymak için seferden sefere koşan bu sahâbî, ilerleyen yaşına rağmen İstanbul'u almak için gelen İslam ordusuna da katılmıştır. Kuşatma devam ederken rahatsızlanan Ebû Eyyûb, vefat etmesi durumunda kendisinin İslam ordusunun ulaştığı en ileri noktaya defnedilmesini ister. Kesin olmamakla birlikte 669'da vefat eden ve Türkiye'de "Eyüp Sultan" unvanıyla anılan sahâbî, vasiyeti gereği surlara yakın bir yere götürülerek oraya defnedilir (Algül 1994: 123-125).

Fransız ünlü yazar Victor Hugo "Öldükten sonra yaşamak istiyorsanız ya okumaya değer şeyler yazın ya da yazmaya değer şeyler yaşayın." der. Ebû Eyyûb el-Ensârî de yazmaya değer şeyler yaşadığı için vefatının üzerinden asırlar geçmesine rağmen örnek alınması noktasında yaşamı ve ahlakı üzerine anlatılabilen rivayetlerin yanı sıra her dönem üzerine sayısız çalışmalar yapılmakta, sayısız kitaplar yazılmaktadır. Bu çalışmada çevriyazısını ve tahlilini yaptığımız metin de Mehmed Şevket Eygi Kütüphanesinde kayıtlı olup İSAM (İslâm Araştırmaları Merkezi) Kütüphanesinin elektronik veritabanında "Hikâye-i Ebû Eyyûb el-Ensârî" adıyla yayınlanmıştır. On altı sayfadan oluşan bu hikâyenin yazarı ve baskı tarihi belli değildir. Ebû Eyyûb el-Ensârî'nin biyografisi niteliğinde olan bu metin, kurmaca ve gerçeğin iç içe geçtiği bir hikâyedir. Söz konusu hikâye helezonik olay örgüsüne sahiptir. Helezonik olay örgüsü, birden fazla olayın iç içe geçmesidir. Hikâye içinde hikâyelerin olmasıdır (Çetişli 2014: 86). Çerçeve hikâye Ebû Eyyûb el-Ensârî'nin hayatını anlatan hikâyedir ama birbirinden farklı dönemlerde geçen farklı karakterlerden oluşan iki ayrı iç hikâye daha vardır. Bunlar Melik-i Tübbâ'nın ve Hz. Muhammed'in anlatıldığı bölümlerdir. Bu iki hikâye arasındaki zaman farkı "Melik-i Tübbâ'isminde bir pâdişâh var idi. Hâzret-i Peygamber'imiz salla'llâhu te'âlâ 'aleyhi ve sellem dünyâyâ teşrîfinden yüz yıl yâhûd yüz elli yıl muqaddem gelmiştir." ifadesinden de anlaşıldığı gibi Hz. Muhammed'in peygamber olduğu yaş da hesaplanırsa, yüz veya yüz elli yıldan daha fazladır. Öyküdeki bu geniş zaman aralığını ve farklı karakterler arasındaki bağlantıyı kuran kişi Ebû Eyyûb el-Ensârî'dir. Çünkü öyküde birbirinden bağımsız görünen tüm olaylar, Ebû Eyyûb el-Ensârî'nin hikâyesinin altyapısını oluşturup onun verilmek istenen dinî yönünü pekiştirmektedir. Ama Ebû Eyyûb el-Ensârî, özellikle hikâyenin sonunda Hz. Muhammed'in onun için söylediği hadisler ile ön plâna çıkmaktadır.



I. Hikâye-i Ebâ Eyyûb El-Ensârî (Çevriyazılı Metin)³

Âsitâne-i ‘aliyyede Hişârpeçe’de medfûn olan ‘alemdâr-ı Resûlü’llâh Ebâ Eyyûb el-Ensârî rağıya’llâhu ‘anhu’l-bârîke ism-i şerîfleri Hâlid bin Zeyd, Eyyûb ismi oğlının adıdır. ‘Arab’da kâ’ide oğlının adıyla çağılır. Menâkıbları şöyle zikr olunur ki kavlu te‘âlâ “Ehum hayrun em kavmu tubbe’in...”⁴ Melik-i Tübba‘ isminde bir pâdişâh var idi. Hâzret-i Peygamber’imiz salla’llâhu te‘âlâ ‘aleyhi ve sellem dünyâya teşrifinden yüz yıl yâhûd yüz elli yıl muqaddem gelmiştir. Ol kadar ‘askere ve saltanata mâlik idi ki ta‘bire gelmez ve on iki şeyhü’l-islâmî var idi. Bir gün murâd eyledi ki varup Mekke-i Mükerreme’yi tavâf u ziyâret ide. Hemân fermân idüp on iki biñ ‘asker ve müftîler ile binüp ‘azm-i Mekke eyledi. Yola revân olup Mekke’ye dâhil oldılar ve çadırların kurup kondılar. Mekke-i Mükerreme’yi tavâf idüp murâdları olduğu kadar oturdılar. Ammâ geldiği zamân Mekke’niñ eşrâfi ve uluları bunlara karşı çıkmamışlar idi. Çün Melik-i Tübba‘ istedi ki Mekke’yi ziyâret idüp gide, iki konak Mekke’den ayrı olup bir yere kondılar. Ammâ nedimlerinden bazı yarânları olup bu kadar kevkeb ve saltanatla ‘azîmet idüp Mekke’ye gelesiz de Mekke’niñ eşrâfi ve a‘yânı size karşı çıkuş ikrâm itmediler, deyince Melik ziyâde gâzaba gelüp gücendi; gâyet nifâk itdiler.

Fi’l-hâkıka Melik-i Tübba‘ Mekke’ye geldikte kendüye çıkmadıkların hiç mülâhaza itmemiş idi. Nedimleri böyle nifâk idince Melik-i Tübba‘ dañı tefekkür idüp gâzaba geldi. Murâd itdi ki şabâh girüye dönüp varayım Ka‘be’niñ eşrâfi ve a‘yânının başların keseyim ve malların ‘askere yağma ideyim, diyü bu niyet üzere kalbind e endîşe itdi ammâ ol vakitte Ka‘be’niñ eşrâfi Hâzret-i Peygamber şalla’llâhu ‘aleyhi ve sellemiñ ecdâdından idi. Hâzret-i Peygamber ‘aleyhi’s-selâmın nûr-ı şerîfi eşrâfının alında lema‘ân iderdi, çünki Melik kaşd itdi, Mekke’ye varup kavmin helâk ide ammâ Mekke’niñ eşrâfi Efendi’miz ol nesilden gelecektir. Helâk olmağ lâzım geleydi Hâzret-i Muhammed ‘aleyhi’s-selâm zühûra gelmemek lâzım gelür idi. Melik-i Tübba‘ ol gice orada yatdı. Bârî te‘âlâ ol gice Melik-i Tübba‘’niñ vücûdına bir emrâz havâle eyledi. Bütün vücûdı şişdi, şol mertebe şişdi ki tağlar tepeler gibi çün şabâh oldu. Melik-i Tübba‘ yerinden kalkdı, bu ahvâle ta‘accüb idüp perîşân oldu. Zîrâ ahşâm yatdıkdâ vücûdı şıhhatde idi anıñçün kederlenüp tîz emr itdi. On iki müftîniñ başını çağırnıñ didi. Ol zât dañı gâyet ‘âlim ü fâzıl idi. Müftî geldikte Melik-i Tübba‘ eyitdi “Ey h‘âce bak benim hâlime ne keyfiyyete uğradım” diyince h‘âce eyitdi “Ey pâdişâhım seniñ kalbiñde bir fesâd endîşe var imiş anıñ belâsına uğramışsın. Yaramaz niyyetiñ var imiş, her ne ise bu fesâda uğradıñ. Sen anları bilmez misin, kimlerdir? Anlar sebebiyle bu iş ve bu derd başına geldi.” diyüp müftî, pâdişâha evşâf-ı cemîleleriñ vaşf itmege başladı. Ben kitâblarda gördüğim devletlünün nûrî Ka‘be eşrâfi alında lema‘ân ider. Ol nûr âhir zamân peygamberiniñ nûridir ve anlarıñ neslinden zühûra gelse gerektir. Öyle zât-ı şerîfiñ nesline gâzab ile bakanıñ hâli böyle olur. İsm-i şerîfi Muhammed olacağdır aleyhi’s-salâtu ve’s-selâm ve Ka‘be-i şerîfde dünyâya gelecektir ve bu cümle halk ve kevn ü mekân anıñ hürmetine halk olunmuşdır ve hâtemü’l-enbiyâdır ve şerî‘atı kıyamete dek bâkîdir, diyüp Melik’e ta‘rif idince Melik dañı ol niyyetden tevbe ve istiğfâr eyledi.

³ Metnin Osmanlıcasında “Ebâ Eyyûb el-Ensârî” şeklinde yazılan isim, çevriyazıda metindeki gibi verilmiştir.

⁴ “Bunlar mı daha hayırlı, yoksa Tübba kavmi ile onlardan öncekiler mi? Onları helâk ettik; çünkü onlar suçlu kimselerdir.” anlamındaki âyetten iktibas edilmiştir. (Kur’ân-ı Kerîm, Duhân/37).



Hağ sübhânehu ve te‘âlâ, Melik’in tevbesini qabûl idüp ol marazı andan def‘ etdi. Melik evvelkinden ziyâde şıhhat buldı. Ol zamân yine Mekke‘ye gelüp eşraf u a‘yân ve ‘ulemâsın da‘vet idüp ta‘zîm ü ikrâm eyledi. Andan qalkup yola revân olup giderken yolu Yeşrib‘e uğradı. Şimdi aña Medîne-i Münevvere dirler, ol vaqıtde adına Yeşrib dirler idi. Ol vaqıtde ma‘mûr degil idi. Çün Melik-i Tübba‘ oraya qondı ve bu hârab şehre girüp gezmek istedi. Yolu bir mağalle uğradı ammâ ol mağallde burnına bir latîf koğu geldi ki ne miske beñzer ne ‘anbere beñzer dimağın mu‘aţtar eyledi. Melik ta‘accübe vardı, tîz müftisini çağırup eyitdi “Ey h‘âce bu mağallde burnuma bir latîf râyiha gelür, sebebi ne ola.” didi. Müftî cevâb eyitdi ki “Pâdişâhım, Ka‘be‘de cenâbıñza ta‘rîf eyledigim zât-ı şerîf Ka‘be‘de toğup birâz müddetden soñra fermân-ı Hudâ ile buraya gelüp hicret idüp ‘ömri âhîr olduqda bu zuhûr iden koçulu mağalle defin olunup ravza-i cennet olacaqdır.” diyü haber virdi.

Bu kerre Melik birâz eglendi ve tefekkür idüp didi “Çün bu mağalle bir devletlü gelecekdir bâri bu yeri şenlik ideyim.” diyüp fermân itdi. Etbâ‘ ısından dört yüzünü çirâğ idüp her bir yerine birer ev bağışladı ve ehl-i ‘ıyâl eyledi. Ol müftiyi dağı anlarıñ üzerine hâkim-i naşb idüp ve bir mektûb dağı yazup vaşiyet eyledi ki “Ey h‘âce, eger ol Peyğamber-i zî-şân seniñ zamânında dünyâya teşrîf iderse bu mektûb saña Tañrı emânetidir. Bu mektûbı yed-i şerîfine teslîm eylemegi niyâz iderim eger seniñ vaqtinde zuhûr itmez ise sen dağı evlâdına ve evlâdın evlâdına vaşiyet idesin tâ vaqt-i sa‘âdete irişince bu şartile mektûbı müftiye emânet virdi ve Melik-i Tübba‘ oradan qalkup memleketine ‘azîmet etdi ve müftîniñ aşlı Hazrec qabilesinden idi. Müftî ihtiyâr oldu, zamânında Peyğamber zuhûr itmedi. Müftî oğluna vaşiyet idüp âhirete teşrîf itdi. Oğlu dağı oğluna vaşiyet eyledi ki bu mektûb Melik-i Tübba‘nun emânetidir, âhîr zamân Peyğamber‘i zuhûr itdikde Mekke‘de viresiñ didi. Anıñ dağı ‘ömri âhîr oldu ol dağı böyle vaşiyet eyledi, oğlu Zeyd‘e Zeyd dağı vaşiyet eyledi oğlu Hâlid‘e ol dağı şimdi âsitâne-i ‘aliyyede Hîşârpeçe‘de medfûn olan Ebâ Eyyûb el-Ensârî rağıya‘İlâhu ‘anhu‘l-Bârî Hazretleridir.

Ehl-i hadîş rivâyet iderler çün mektûb Hazret-i Hâlid‘e qarâr itdi. Hâlid Hazretleriniñ dünyâlığı olmayup faqîr idi. Şan‘atı çulha idi, bez toqurnafaqa idüp geçinür idi. Hazret-i Peyğamber Mekke‘de zuhûra gelüp kırq yaşında peyğamberlik vahyi geldi. On üç yıl Ka‘be‘de sâkin oldu, ba‘dehu fermân-ı Hudâ ile Medîne-i Münevvere‘ye Hicret idüp yaqîn gelicek bütün ehl-i imân etrafın alup herkes hânesine da‘vet iderler idi. Yâ Resûlallâh biz de mihmân ol diyü. Ammâ Hazret-i Cebra‘îl ‘aleyhi‘s-selâm muqaddem haber virmiş idi ki “Seni da‘vet idenlere cevâb eyle ki nżâm ile kimseniñ hânesine varmam, lâkin devem her kimiñ qapısı ön üñde çökerse anda mihmân olurum.” didi. A‘yâna böyle cevâb virdi. Anlar dağı herkes qapısı önüne kimi buğdây, kimi şaman, kimi ot, kimi humâ dürlü dürlü zahîre koydılar. Ammâ a‘yân, Hazret-i Peyğamber‘e qarşu çıqdıkda Hazret-i Hâlid dağı Melik-i Tübba‘nın mektûbunu bile almış idi, lâkin faqîr olduğından ‘askeri aralayup gidemediginden mektûbı eline alup başından yukarı tutardı. Deveniñ üzerinde Peyğamber-i zî-şân ‘aleyhi‘s-selâm mu‘cize-i bâhire ile getür Melik-i Tübba‘nun mektûbunu diyü buyurunca Hâlid Hazretleri halkı yarup mektûbı Efendimiz‘in yed-i şerîfine teslîm idüp ve qadem-i şerîfine yüzi sürdükde Peyğamber-i zî-şân ‘aleyhi‘s-selâm buyurdu: “Yâ Hâlid sen de benim ‘alemdârımsın ‘alemi çek.” buyurdu. Mektûbuñ müjdesine mektûbuñ derûnuna nazar idüp buyurdılar ki kıyâmetde Melik-i Tübba‘ benim ile cennete girse gerek, diyü buyurdu. Oradan alay bağlayup bu



kaðar ðanî vü a' yân ve fuðarâ vü zu'afâ rikâbında şalât u selâm iderek giderlerdi ve devenin licâmını elinden bırağup Hâzret-i⁵

Her kiři Hâzret-i Peyðamber'in devesi bizim kaþuda ota şunar diyü umar idi. Merhabâ şadâsı ve şalât u selâm şadâsı 'arşa çıkardı. Deve giderken bir yere çöküp yine kałkđı, ol yer ravza-i cennet oldu. Oradan gidüp Hâzret-i Hâlid'in kaþusu önünde çökdi, başına devlet kañdı. Peyðamber 'aleyhi's-selâm deveden aşağı inüp evin iğerüsine girdi ammâ ol eviñ iki otaşı var idi. Yüksekde da'vet itdi, Peyðamber 'aleyhi's-selâm buyurdu ki "Dünyâda yüksekde olmadan alçağda olmağ aħsendir, 'ulyâ cennetde gerek." diyüp aşağı otaða kaşâr eyledi. Mekke'niñ fethinde sancâğ-ı Resül'ı ol çekdi aniñçün Hâzret-i Resül aña du'â idüp "Yâ Hâlid, her nerede sâkin olursan olduğın memleket ma'mûr ve bereketli ola:" diyü hadiş-i şerif vardır.

Ehl-i hadiş böyle rivâyet itdiler. Bir âdemiñ dünyevî ve uħrevî murâdı ve emrâzı olsa her ne murâd için olursa niyet-i hulûş üzere varup câmi'-i şerifine girüp nza-yı Hağkıçün iki rek'at namâz kıla, iki rek'atda bir Fâtiħa ve bir Kûl yâ eyyühe'l-kâfirün okuya andan şalât u selâm getirüp elin kałdırup "Yâ Rab, seniñ nza-yı şerifiñ için kałdıđımız namâzı kañul idüp andan haşıl olan ecr ü şevâbı her ne iħsân itdiñse 'alemdâr-ı Resülü'llâh olan Ebâ Eyyüb el-Ensârî Hâlid bin Zeyd Hâzretleriniñ rûhuna hediye eyledim." diyüp ba'dehu kañr-i şerifine gire eger böyle iderseñ rûhuna şevâb vâşıl olur. Hediyeye gönderen kañrim ziyâretine gelür, diyü muntazır olurum. Ba'dehu kañr-i şerife âdâb ile yüzü mukañbelesinde tura selâm vire "E's-selâmu 'aleyke yâ Ebâ Eyyüb el-Ensârî entüm lenâ selefüñ ve naħnu leke teba' ve enâ inşâa'llâhu lâhiķün 'ufa'llâhu leke ve lenâ ve yessir lenâ şefâ'ate ve enâ neşhedü enneke 'alemdâr-ı Resülü'l-lâhi ve mücaħidun fi-sebîli'l-lâhi" diye ve üç kerre bunu diye teveccehu minke'l-şefâ'ate diye andan řoñra bir İhlâş-ı şerif okuya yâħüd El-kâri'a şüresiyle El-Hakîmü't-tekâşür şüresin okuya, başı ucunda Elif lâm mîm zâlike'l-kitâbu muflihün varınca okuya ve ayağı ucunda Âmene'r-resülü âħirine varınca okuya, şevâbını rûhuna hediye idüp ba'dehu her ne kaðar murâdı var ise murâd için emrâz için niyâz ide "Yâ Rab, du'âlar kañul idici ve murâdlar virici Tañrı'sın bu Hâlid kañulunuñ ħürmetine benim murâdım iħsân eyle ve emrâzıma şifâ 'inâyet eyle, diyü niyâz ide ve kañrine girdikde âdâb u ħicâb ile gire küstâħâne ħareket itmeye. Ehl-i hadiş böyle rivâyet ider. Hağ te'âla her ne murâdı var ise maħrûm eylemez hadiş-i kudsi böyledir.

II. Hikâyenin Özeti

Ebû Eyyüb el-Ensârî'nin hikâyesi şöyle anlatılır: Hz. Peyðamber'in dünyaya teşrifinden yüz veya yüz elli yıl önce Melik-i Tübbâ adında bir padişah vardır. Bu padişah anlatılmaz bir saltanata ve askere sahiptir. Padişahın on iki şeyhülişlâmı vardır ve padişah, bir gün Mekke'yi ziyaret etmek ister. On iki bin asker ve müftüleri ile Mekke'ye gelerek kañırlarını kurup istedikleri kaðar kañırlar. Ancak Mekke'nin ileri gelenleri onları kañılamamıştır. Döndüklerinde padişahın bazı yardımcıları, "Siz böyle saltanatla gelmenize rağmen Mekke'nin ileri gelenlerinden kimse sizi kañılamadı." şeklinde söylenince Melik-i Tübbâ gazaba gelip hiddetlenir. Aslında kendisinin aklına böyle bir şey gelmemiştir. Bu duruma çok kızdığı için sabah Kâbe'ye gidip oradaki herkesi

⁵ Noktalı kısım okunaksız.



öldürüp, mallarını da askerlerine verme düşüncesine kapılır. Ancak Kâbe halkı, Hz. Peygamberin ecdâdır ve Hz. Peygamber de bu kavimden gelecektir. Onlar helak olursa Hz. Peygamber dünyaya gelemeyecektir.

O gece uyuyan Melik-i Tübbâ, sabah vücudu dağlar gibi şişmiş hâlde uyanır. Akşam, sağlıklı bir şekilde uyuyan Melik-i Tübbâ, sabahki hâline çok şaşırıp dertlenir ve hemen faziletli ve âlim olan on iki imamın başının çağrılmasını emreder. Gelen müftüye ne hâle geldiğini söyleyen Melik-i Tübbâ'ya müftü, kalbinde kötü bir düşüncenin olduğunu ve bu yüzden bu hâle geldiğini, Hz. Peygamber'in onların neslinden geleceğini, herkesin ve her şeyin onun hürmetine yaratıldığını ve şeriatının kıyamete dek süreceğini söyler. Melik, niyetinden tövbe eder ve Allah onun tövbesini kabul edip onu eskisinden de sıhhatli bir hâle getirir.

Melik, tekrar Mekke'ye gidip herkesi davet ederek ikramlarda bulunur. Dönünce şimdiki adı Medine-i Münevvere olan Yesrib'e uğrar ve bu harap şehri gezmek ister. O esnada miske de ambere de benzemeyen bir koku burnuna gelir. Melik, müftüyü çağırıp kokuyu sorunca müftü, tarif ettiği Hz. Peygamberin Mekke'de doğduktan sonra buraya hicret edip bu güzel kokunun olduğu yere defnedilip buranın ravza-i cennet (cennet bahçesi) olacağını söyler. Melik de madem buraya böyle değerli biri gelecek, ben de burayı şenlik edeyim diyerek halkından dört yüz kişiye birer ev bağışlayıp o müftüyü de onların başına getirerek vasiyet için bir mektup yazar. Müftüye mektubu Hz. Peygamber'e ulaştırmasını vasiyet eder. Müftü yetişmezse oğluna, oğlu yetişmezse onun oğlunun mektubu Hz. Peygamber'e yetiştirmesini emreder.

Hız. Hâlid (Ebû Eyyûb el-Ensârî) döneminde Hz. Peygamber dünyaya gelir. Hz. Hâlid fakirdir, bez dokuyarak geçimini sağlamaktadır. Hz. Peygamber, Mekke'de doğup kırk yaşına ulaşınca kendisine vahiy gelir. On üç yıl Kâbe'de kaldıktan sonra Medine'ye hicret eder. Bunu duyan herkes, onu evinde misafir etmek ister ama Cebrail'in de ona buyurduğu gibi o, "Devem kimin kapısının önünde çökerse orada kalırım." diye haber gönderir. Hz. Peygamber gelince herkes, deve kapılarının önünde dursun diye yemler serpiştirir. O esnada Hz. Hâlid de mektubu başından yukarı tutarak kalabalığın arasından Hz. Peygamber'e ulaştırmaya çalışır. Hz. Peygamber, devenin üzerinde giderken mucizevî bir şekilde "Melik-i Tübbâ'nın mektubunu getir." diye buyurunca Hz. Hâlid kalabalığı yararak Hz. Peygamber'e mektubu verir ve Hz. Peygamber Melik-i Tübbâ'nın kıyamette onunla birlikte cennete gireceğini buyurur. Hz. Hâlid'i de sancakçısı yapar. Bu esnada kalabalık arasından ilerleyen deve, bir yere çöküp kalır ve orası sonraki zamanlarda ravza-i cennet olarak adlandırılır.

Nihayetinde deve, Hz. Hâlid'in kapısının önünde çöker. Devesinden inen Hz. Peygamber, eve bakınca iki odanın olduğunu görür. Yukarıya davet edilince "Dünyada yüksekte olmaksansa alçakta olmak daha iyidir, yükseklik cennette lazımdır." diye buyurur. Hz. Hâlid, Mekke'nin fethinde Hz. Peygamber'in sancağını çeker ve bundan dolayı Hz. Peygamber'in, ona "Ya Hâlid, her nerede oturursan olduğun memleket iyi ve bereketli olsun." şeklinde dua ettiğini nakleden hadis-i şerif vardır. Hz. Hâlid için daha nice hadisler vardır.



III. Muhteva

1. Şahıs Kadrosu

Şahıs kadrosu, bir öyküde bulunan ve öyküdeki anlatıda doğrudan ya da dolaylı bir şekilde ilişki içerisinde bulunan her türlü varlıktır (Kolcu 2015: 28). Öykü, dinî bir yapıya sahip olduğu için karakterler de daha çok dinî yönleri ile ön plana çıkmaktadır. Kahramanların dış görünüşü ya da psikolojileri ile ilgili bir tasvir yapılmamıştır. Karakterleri iki gruba ayırabiliriz:

Gerçek Karakterler: Ebû Eyyûb el-Ensârî, Hz. Muhammed.

Hayâlî Karakterler: Melik-i Tübba, Melik-i Tübba'nın nedimleri (yardımcıları), imamları, askerleri ve maiyetindeki diğer kişiler.

Hikâyeyi üç bölüme de ayırmak mümkündür. Her bölümde bir karakterin hikâyesi vardır.

1. Bölüm: Melik-i Tübba'nın Hikâyesi
2. Bölüm: Hz. Muhammed'in Hikâyesi
3. Bölüm: Ebû Eyyûb el-Ensârî'nin Hikâyesi

Melik-i Tübba

Melik-i Tübba, öyküdeki hayâlî karakterlerdendir. Öykünün ilk bölümünde onun hikâyesi anlatılmaktadır. İhtişamlı bir saltanatı vardır: “*Ol kadar ‘askere ve salţanata mâlik idi ki ta‘bire gelmez ve on iki şeyhü’l-islâmı var idi.*” Melik, metni bir biyografi olmaktan çıkarıp metne öykü özelliği katan kişidir. Çünkü olaya çatışma ve kumaca katmıştır. Yuvarlak kahraman, düz kahramanların tam tersine olay örgüsü içerisinde değişen kahramanlardır (Çetişli 2014: 91). Melik-i Tübba da yuvarlaklaşma eğilimi gösteren bir karakterdir. Mekke ziyaretinden sonra herhangi bir olumsuz düşünceye sahip değilken yardımcılarının, Mekke'nin ileri gelenlerinin kendisini karşılamaya gelmediklerini söyleyerek onu tahrik etmeleri üzerine Melik, sinirlenmiş ve hepsini öldürmeye ve mallarını askerlerine vermeye niyet etmiştir. Daha sonra vücudunun şişmesindeki asıl nedenin bu kötü düşünceleri olduğu söylenince tövbe ederek bundan vazgeçmiş ve o insanlara ikramlarda bulunmuştur. Görüldüğü gibi bazı durumlar karşısında Melik'in değişen bir duygusal yapısı vardır. Yazar, bu öyküde Melik-i Tübba karakterini, doğrudan doğruya var olan gerçek yaşama göre değil de metnin gidişatındaki gelişim sırasında kazandığı niteliklere göre oluşturmuştur (Rifat 2011: 52). Melik-i Tübba, sonunda Hz. Muhammed'in geleceğini öğrenmiş ve ona bir mektup yazıp başımama gerekirse nesilden nesile Hz. Muhammed'e ulaştırmasını istemiştir.

Hz. Muhammed

Yönlendirici kahraman, gerek olay örgüsünün gidişatını gerekse başkahramanın öyküdeki eylemlerini belirleme veya yönlendirme güç ve yeteneğine sahip karakterdir. Söz konusu kahraman, çok açık olmasa da olay örgüsü ve başkarakter kontrol ederek bir gemi kaptanı gibi idare eder, yönlendirir (Çetişli 2014: 92). Hz. Muhammed, öyküdeki yönlendirici karakterdir. Öyküdeki olay örgüsünü yönlendiren odur. Hz. Muhammed, daha çok ikinci bölümde anlatılmaktadır ama henüz doğmadan önce Melik-i Tübba dünyaya gelmiştir: “*Melik-i Tübba‘ isminde bir pâdişâh var idi. Hâzret-i Peyğamber‘imiz salla‘llâhu te‘âlâ ‘aleyhi ve sellem dünyâyâ teşrîfinden yüz yıl yâhûd yüz elli yıl muğaddem gelmişdir.*” Hz. Muhammed'in, Melik-i Tübba'nın neredeyse bütün hayatına tesir



edip yönlendirmesi, öykünün başkarakteri konumunda olan hatta öyküye ismini veren Ebû Eyyûb el-Ensârî'nin de yaşamına tesir etmesi ve onu yönlendirmesi de onun bu özelliğini göstermektedir. Öyküde, Hz. Muhammed'in mucizelerinin yanı sıra özellikle Mekke'den Medine'ye göç ettiği ilk günler ayrıntılı olarak anlatılmıştır. Ebû Eyyûb el-Ensârî'yi orada mucizevi bir şekilde yanına çağırıp ondan mektubu alır ve onu alemdarı yapar. Devesi de o sıralarda Ebû Eyyûb el-Ensârî'nin evinin olduğu yerde durur. Hz. Muhammed fakirdir, çünkü öyküden de anlaşıldığı gibi Medine'ye geldiğinde sadece bir devesi ve İslam bayrağı vardır. Kibirli ve mülk düşkünü değildir. Çünkü devesi nerede çökerse orada kalacağını söyler ve devesi; fakir, iki gözlü bir evi olan Ebû Eyyûb el-Ensârî'nin evinin olduğu yere çöker. Hz. Peygamber'in evin üst tarafındaki odasında oturmayı kabul etmemesi onun tevazu sahibi olduğunu göstermektedir. “*Peygamber ‘aleyhi’s-selâm buyurdu ki dünyâda yüksekde olmadan alçağda olmak ahsendir, ‘ulyâ cennetde gerek, diyüp aşağı oğada karar eyledi.*”

Ebû Eyyûb el-Ensârî

Öyküye ismini veren ve öykünün girişinde kimlerden geldiği bilgisi verilerek tanıtılan başkarakterdir. Öykü onun biyografisi niteliğindedir. Dinî niteliği ile ön plana çıkmaktadır. Özellikle Hz. Muhammed'e mektubu teslim ettikten sonra ön plana çıkmaya başlar ve Hz. Muhammed'in devesinin kapısının önünde durduğu kişi olması, dinî yönden ona bir önem kazandırmaktadır. Fakirdir, tıpkı Hz. Muhammed gibi ancak cömert ve imanı zengin biridir. “*Hzret-i Hâlid dağı Melik-i Tübbâ'nın mektûbunu bile almış idi lâkin fakîr olduğundan ‘askeri aralayup gidemediginden mektûbı eline alup başından yukarı tutardı.*”, “*...Hzret-i Hâlid'in kapısı önünde çökdü, başına devlet kondı. Peygamber ‘aleyhi’s-selâm deveden aşağı inüp evin içerüsüne girdi ammâ ol eviñ iki oğası var idi.*” Ebû Eyyûb el-Ensârî aynı zamanda Mekke'nin fethinde sancağı çeken kişidir.

Özellikle öykünün üçüncü bölümünde Hz. Muhammed'in Ebû Eyyûb el-Ensârî hakkında söylediği hadislerin zikredilmesi onun değerli bir kişilik olduğunu göstermektedir: “*Hzret-i Resûl aña du‘â idüp yâ Hâlid, her nerede sâkin olursan olduğın memleket ma‘mûr ve bereketli ola.*” *diyü hadîs-i şerîf vardır. Ehl-i hadîs böyle rivâyet itdiler. Bir âdemiñ dünyevî ve uhrevî murâdı ve emrâzî olsa her ne murâd için olursa niyet-i hülûş üzere varup câmi‘-i şerîfine girüp rızâ-yı Haqqı için iki rek‘at namâz kıla iki rek‘atda bir Fâtihâ ve bir Kûl yâ eyyühe'l-kâfirün okuya andan şalât u selâm getirüp elin kaldırup yâ Rabb, seniñ rızâ-yı şerîfün için kıldığımız namâzı kabûl idüp andan hâşıl olan ecr ü şevâbı her ne ihsân itdiñse ‘alemdâr-ı Resûlu'llâh olan Ebâ Eyyûb el-Ensârî Hâlid bin Zeyd Hzretleriniñ rûhuna hediye eyledim.*” *diyüp ba‘dehu kabr-i şerîfine gire eger böyle iderseñ rûhuna şevâb vâşıl olur.*”, “*Ehl-i hadîs böyle rivâyet ider. Haq te‘âla her ne murâdı var ise maħrûm eylemez hadîs-i kudsî böyledir.*”

Fon Karakterler

Öyküdeki olayların akışını değiştirmeyip sadece öykünün daha gerçekçi olmasını sağlayan karakterlerdir (Çetişli 2014: 93). Söz konusu karakterler, öykünün sadece belli bir bölümünde karşımıza çıkarlar. Öykünün bütününde yer almazlar ve herhangi bir karakter tasvirleri de bulunmamaktadır. Bunlar Melik-i Tübbâ'nın nedimleri, imamları, askerleri ve maiyetindeki diğer kişilerdir. Bu fon karakterler arasında en önemli kişi Melik-i



Tübba'nın başımadır. O, belli durumlarda ön plana çıkmaktadır ancak o da öykünün sadece ilk bölümlerinde yer almaktadır.

2. Mekân

Mekân, öykü ve roman gibi eserlerin istediği mesajı vermesinde yardımcı olan önemli yapılardan biridir. Bu sebeple yazarlar, vermek istediği mesaj ile mekân arasında bir uyum ve sağlam bir bağ yaratarak mesajlarını daha iyi ve anlaşılır bir şekilde verirler. Bu öyküde de yazar, mekân seçimi ile öykünün genel yapısı arasında önemli bir bağ kurup hikâye ile mekân arasında hatta karakterler ile mekân arasında da bir bütünlük kurarak hikâyesini daha etkili bir şekilde vermeye çalışmıştır. Yazar, dinî bir öykü yazdığı için mekân tercihi de dinî mekânların manevî etkisini sıklıkla kullanmıştır. Karakterin ruh hâli, davranış tarzları amaçları, kısacası karakter tanımlamasına yarayan her şey mekân düzenlenmesini etkiler (Kabadayı 2013: 46). Öyküde geçen Mekke, Medine (Yesrib) gibi mekân olarak seçilen şehirler sıradan mekânlar olmaktan ziyade öykü karakterleri üzerinde etkiye sahip olan mekânlardır. Melik-i Tübba'nın Medine'de dolaşırken burnuna güzel bir koku gelmesi, müftüyü çağırarak bu kokunun nedenini sorması, onun da Hz. Muhammed'in burada yaşayıp öldükten sonra da buraya defnedileceğini ve bu mekânın âdeti bir cennet bahçesi olacağını söylemesi üzerine Melik'in o bölgeyi imar etmeye karar vermesi gibi bazı mucizevî durumlar mekânın Melik üzerindeki etkisini göstermektedir. Mekke de Hz. Peygamber'in dünyaya geldiği yer olduğu için manevî bir değere sahiptir. Melik-i Tübba'nın, Mekke ziyaretinde kendisini karşılamaya gelmeyen Mekke halkını katletmek istemesi ancak ileride Hz. Muhammed'in Mekke'de doğacağını öğrendikten sonra bu düşüncesinden vazgeçmesi üzerine mekân (Mekke) onun için savaşaacağı bir yerden şifa bulmasına vesile olan bir yere dönüşür: *"Ka'be-i şerîfde dünyâya gelecektir ve bu cümle halk ve kevn ü mekân anîñ hürmetine halk olunmuşdır ve hâtemü'l-enbiyâdır ve şerî'atı kıyâmete dek bâkîdir, diyüp Melik'e ta'rif idince Melik dağı ol niyyetden tevbe ve istigfâr eyledi. Haq sübhânehu ve ta'âlâ Melik'in tevbesini kabûl idüp ol marazı andan def' etdi."*

Öyküde geçen diğer önemli mekânlar da Melik'in Mekke'ye giderken gittiği yollar ve kurduğu çadırlardır. Gidilen yollar ve öyküde ayrıntıları verilmese de satır aralarından sezdiğimiz geçilen alanlar (Mekke'nin bulunduğu coğrafya da göz önünde bulduğunda) bize mekânın açık mekân olduğunu ve mekânın büyüklüğünü göstermektedir. Toplumsal göstergelerin yan anlam taşımaları toplumun bilinçaltına yerleşmiş olan kalıpların ortaya çıkarılmasını gerekli kılar (Kabadayı 2018: 58). Kurulan çadırlar, dönemin yaşam koşullarını yansıtırken asker ve yardımcı sayısının çokluğu da yola kurulan çadırların geniş bir alana yayıldığını gösterir. O dönemin toplum yapısında bu güce sahip insanlara da hürmet gösterilmesi gerektiği görülür: *"Bu kadar kevkeb ve salţanatla 'azîmet idüp Mekke'ye gelesiz de Mekke'niñ eşrâfi ve a'yânı size karşı çıqup ikrâm itmediler."* Mekânın kodu hem mekânda yaşamayı hem de mekânı anlayıp üretmeyi sağlar (Lefebvre 2016: 43).

3. Zaman

Hikâye ve roman türleri, çok büyük ölçüde "bireyin hikâyesini"ni esas aldıklarına göre, vaka zamanının öncelikle "bireysel" olması son derece tabiidir. Yani vaka zamanı, o zaman dilimi içerisinde yaşayan eserin kahramanlarının (özellikle asıl kahramanın) hayatlarını esas alır. Ancak bu bireysel zaman, çoğunlukla belirli bir



“aktüel/sosyal/tarihi zaman” içine oturtulur (Çetişli 2014: 98). Tahlilini yapmaya çalıştığımız hikâye de Ebû Eyyûb el-Ensârî'nin hikâyesidir ama Hz. Peygamber de öyküde ön plana çıkan bir karakterdir ve hikâye Ebû Eyyûb el-Ensârî ile Hz. Peygamber'in doğumundan önceki zamandan başlayarak onun ölümüne kadar olan zamanı kapsamaktadır. Öyküde zaman karakterler ile birlikte ilerlemektedir: “*Melik-i Tübba' isminde bir pâdişâh var idi. Hâzret-i Peygamber'imiz salla'l-lâhu te'âlâ 'aleyhi ve sellem dünyâyâ teşrîfinden yüz yıl yâhûd yüz elli yıl muqaddem gelmiştir.*” Melik-i Tübba karakteri ile başlayan zaman Hz. Peygamber ve Ebû Eyyûb el-Ensârî ile sürdürülüp Ebû Eyyûb el-Ensârî'nin ölümünden sonra Hz. Peygamber'in Ebû Eyyûb el-Ensârî için söylediği hadisler ile bitmektedir. Öykünün ortalama 200 yıllık bir zamanı kapsadığını söyleyebiliriz. Roman ve öyküde vaka zamanı ve anlatma zamanı olmak üzere iki farklı zaman vardır (Çetişli 2014: 96). Öyküde vaka zamanı ile anlatma zamanı farklıdır. Tüm olaylar yaşanıp bittikten sonra anlatılmıştır. Vaka zamanı ile anlatma zamanı arasında geniş bir zaman vardır.

Geleneksel anlamda zaman kavramı, ya olayın içinde cereyan ettiği ortamı anlatmak ya da karakter tanıtımını sağlıklı gerçekleştirmek ve olaylara gerçeklik katmak için kullanılırdı (Tekin 2012: 141). Eylemin anlaşılabilmesi için, eylem içinde, öykülemeyi zorunlu kılacak zamansal yapıların da bulunduğunu da görmek gerekir (Ricoeur 2013: 120). Öyküdeki zaman, toplumsal yapı ve gerçek karakterler olan Hz. Muhammed ve Ebû Eyyûb el-Ensârî ile uyumlu bir şekilde verildiğinden bu durum da öyküye gerçeklik katmıştır.

Yazar, zaman kavramını net ifadelerle tarih belirterek vermek yerine key fi davranarak bazı kısa zamanda geçen olayları uzun uzun anlatarak (Melik-i Tübba'nın Mekke ve Medine'de yaşadıkları, Hz. Peygamber'in yaşadıkları) bazı uzun zamanda geçen olayları ise kısa anlatarak (Mektubun Hz. Muhammed'e ulaşması) zamanda bir görecelik yaratmıştır. Yazar süreçlere geniş yer vermiştir. Bu süreçler de karakterler ve olaylar çevresinde gelişmiştir. Hz. Muhammed'in doğuşu ve peygamber oluşu Mekke'den Medine'ye hicreti Ebû Eyyûb el-Ensârî ile tanışması ve Ebû Eyyûb el-Ensârî vefatı birer süreçtir.

4. Anlatıcı, Bakış Açısı ve Yazarın Kelime Seçimleri

Kurmaca eseri oluşturan olaylar bize kendilikleri içinden değil belli bir görüş içinden, belli bir bakış açısından verilir (Todorov 2014: 68). Bir öyküde anlatıcı olmadan anlatım da olmaz. Hikâyelerin iç dünyalarında geçen her şeyi gören, bilen, idrak eden, kendine özgü imkân, tercih, dil ve üslubuyla okuyucuya/dinleyiciye anlatan varlıktır anlatıcı (Çetişli 2014: 102). Yazar, öyküde her şeyi bilen, her şeyi sadece kendisinin anlattığı hâkim bakış açısını kullanmıştır. Yazar, ortalama bir insan ömrünün üstünde olan bir zaman sürecinde geçen olaylara bire bir tanık olmuş gibi anlatmaktadır ve tüm olaylar, olup bittikten sonra anlatılmıştır. Bundan dolayı hikâyeye hâkim olan zaman “görülen geçmiş zaman”dır. Yazar, öyküde taraf tutmaktadır. Yazarın tuttuğu taraf İslâm dini ve onun önemli taraftarlarıdır: “*Hâzret-i Peygamber'imiz salla'llâhu te'âlâ 'aleyhi ve sellem dünyâyâ teşrîfinden...*” ifadesinde “Peygamber'imiz”in sahiplik ekiyle kullanılması, yazarın tuttuğu tarafı göstermektedir. Öykü dinî yönü ağır basan bir öykü olduğu için yazar, tarafını tuttuğu karakterler için kullandığı ifadeler de o yöndedir:



“*Âsîtâne-i ‘aliyyede Hîşârpeçe’de medfûn olan ‘alemdâr-ı Resûlu’llâh Ebâ Eyyûb el-Ensârî radîya’llâhu‘anhu’l-bârîke ism-i şerîfleri Hâlid bin Zeyd Eyyûb...*”

“*Hâzret-i Peygamber’imiz salla’llâhu te‘âlâ ‘aleyhi ve sellem dünyâyâ teşrifinden...*”

“*Peygamber-i zî-şân‘aleyhi’s-selâm...*”

Öyküde Hz. Muhammed ve Ebû Eyyûb için yukarıda unvan niteliğinde kullanılan övgülü ifadeler, yazarın tuttuğu tarafı göstermesi açısından önemlidir.

IV. Anlatı ve Çok Renklilik

Anlatı, uyumsuzluğun olduğu yere bir uyum, ahenk getirir. Anlatı, biçimi olmayan şeylere biçim verir. (Ricoueur 2013:140). Yazar, bir anlatıda vermek istediği mesajı en iyi yansıtabilecek yöntemleri kullanır. Bu da öyküde kullanılan kelimeden, olay örgüsüne, karakter seçimine, zamana kadar her şeyi etkiler. Bu öykü de hacim olarak küçük olmasına rağmen olay örgüsü, anlatı zamanının genişliği, öykünün geçtiği mekânların farklılığı, bazı dinî ve kültürel motiflerin işlenmesi gibi hususlarda renklilik göstermektedir.

Yazar, Ebû Eyyûb el-Ensârî’yi yüceltmek istemektedir; bunu yaparken onun soyunu dindar bir aileye dayandırır. Melik’in müftüye emanet ettiği mektup, elden ele geçerek en sonunda Zeyd oğlu Hâlid’e yani Ebû Eyyûb el-Ensârî’ye kadar ulaşmıştır. Peygamber’e mektubu verme şerefine Ebû Eyyûb el-Ensârî nail olmuştur. Öyküde geçen; “...on iki şeyhü’l-islâmı var idi.” ifadesi, Alevî inancındaki on iki imama gönderme yapıldığını düşündürmektedir.

Öyküde, zaman geçişlerindeki bağlantıyı ve karakterler arasında bütünlüğü kuran temel unsurların başında mektup gelmektedir. “*Bir mektup diyeceğini yalnızca yazıyla demez. Mektup tıpkı kitap gibi, koklayarak, dokunarak, elleyerek de okunur. Bu yüzden akıllı olanlar, oku bakalım, mektup ne diyor derler. Aptallar da oku bakalım, ne yazıyor, derler. Hüner yalnızca yazıyı değil, mektubun tümünü okumakta...*” (Pamuk 2006: 47-48). Yazar, mektuba bir mektuptan çok daha fazla anlam yüklemiştir. Mektupta ne yazıldığı ile ilgili bilgi verilmemiştir. Çünkü mektupta ne yazıldığı önemli değildir, önemli olan mektubun ne dediğidir. Mektup da Hz. Peygamber’e mesajını vermiştir.

Öyküdeki diğer önemli konu da mucizelerdir. Öykü boyunca birçok mucize yaşanmaktadır. Melik-i Tübbâ’nın kalbinde kötü niyetle uyuduğu için vücudunun şişmesi, Melik-i Tübbâ’nın hastalığının mübalağalı bir şekilde anlatılması mucizenin gücünü göstermek için yapılmıştır. Melik-i Tübbâ’nın Medine’de gezerken sadece kendisinin güzel bir kokuyu alması ancak Hz. Peygamber’in doğumundan önce böyle bir kokunun olması, Hz. Peygamber’in hiç haberi olmadığı hâlde Ebû Eyyûb el-Ensârî’deki mektubu istemesi, devenin yere çöküp katlığı yerin cennet bahçesine dönüşmesi mucizelerin öyküde önemli yer tuttuğunu gösterir. Bu mucizeler genelde Hz. Peygamber merkezlidir.

Öyküdeki diğer önemli konu da yoksulluktur. Öykünün satırlarında zenginlik itibar göstergesi olarak görülse de öykünün iki temel kahramanı olan Hz. Peygamber ve Ebû Eyyûb el-Ensârî yoksuldur. Melik-i Tübbâ ise



zenginliği ile tanıtılmıştır: Aynı şekilde Ebû Eyyûb el-Ensârî de dinî yönüyle ön plana çıkmaktadır çünkü onun dünya malı ile gösterişle bir işi yoktur.

SONUÇ

Ebû Eyyûb el-Ensârî'nin kısa bir kurmaca biyografisi niteliğinde olan öyküde iç içe geçmiş birkaç öykü vardır. Bu öyküler yaklaşık yüz elli-iki yüz yıl arası bir süreci kapsamaktadır. Yazar buradaki öyküleri, Ebû Eyyûb el-Ensârî ile bağlantı kurarak ve bir mektup aracılığı ile birleştirmiştir. Tamamen dinî bir yapıya sahip olan öyküde dinî mekânların manevî etkisi sıklıkla kullanılmıştır. Öyküde zikredilen bazı hadis rivayetleri, yazarın öyküde anlattıklarını hadislere dayandırdığını göstermektedir. Hatta yazarı, öyküyü yazmaya iten gücün bu hadisler olma olasılığı da çok yüksektir. Yazar, öyküde her şeyi bilen, her şeyi sadece kendisinin anlattığı hâkim bakış açısını kullanmıştır. Öyküdeki olaylar, ortalama bir insan ömrünün üstündeki süreci kapsamakla birlikte yazar, olayları bizzat şahit olmuş gibi anlatmıştır.

Muhteva bakımından öyküde verilmek istenen birkaç temel mesaj dikkat çekmektedir. Öyküde Melik'in yardımcıları olan fon karakterler üzerinden nifakın kötü bir davranış tarzı olduğu vurgulanırken, zenginliği ve saltanatıyla tanıtılan Melik'in başdanışmanı sayılan başımamla yaptığı görüşme neticesinde yapacağı büyük yanlıştan dönmesi, bilginin ve istişarenin önemini göstermektedir. Öyküde asıl mesaj ise gerçek karakterler Hz. Muhammed ve Ebû Eyyûb el-Ensârî üzerinden verilmiştir. Dünya hayatındaki zenginlik pek de bir kıymet ifade etmez; insan için asıl zenginlik ahrettedir. Birçok insanın düşkün olduğu dünya malına ve gösterişe peygamberler ve Allah dostları dönüp bakmadıkları için bu davranış tarzı, beraberinde tevazu ve hoşgörüyü getirir. Hâl böyle olunca da aradan asırlar geçse de örnek alınacak şahsiyetler unutulmaz.



KAYNAKÇA

- Algül, Hüseyin (1994). "Ebû Eyyûb el-Ensârî", *İslam Ansiklopedisi*. C. 10. İstanbul: MEB Yayınları.
- Çetişli, İsmail (2014). *Metin Tahlillerine Giriş-2*. 4. Baskı. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Devellioğlu, Ferit (2004). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat*. Ankara: Aydın Kitabevi Yayınları.
- Frye, Northrop(2015). *Eleştirinin Anatomisi*. 1. Baskı. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Kabadayı, Lale (2018). *Film Eleştirisi*. 3. Baskı. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Lefebvre, Henri (2016). *Mekânın Üretimi*. 4. Baskı. İstanbul: Sel Yayınları.
- Pala, İskender (2003). *Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü*. İstanbul: L&M Yayınları.
- Pamuk, Orhan (2006). *Benim Adım Kırmızı*. 25. Baskı. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Parlatır, İsmail (2011). *Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*. Ankara: Yargı Yayınevi.
- Ricoeur, Paul (2016). *Zaman ve Anlatı Bir: Zaman Olay Örgüsü Üçlü Mimesis*. 3. Baskı. YapıKredi Yayınları.
- Sami, Şemseddin (1986). *Kâmus-ı Türkî*. İstanbul: Endurun Kitabevi.
- Rifat, Mehmet (2011). *Metnin Sesi*. 2. Baskı. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Tekin, Mehmet (2012). *Roman Sanatı*. 11. Baskı. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Todorov, Tzvetan (2014). *Poetikaya Giriş*. 3. Baskı. İstanbul: Metis Yayınları.
- Türkiye Diyanet Vakfı İSAM (İSLAM ARAŞTIRMALARI MERKEZİ)*. www.isam.org.tr

